

УДК: 338.4:004(477)

DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.217.21-29>

Заблудський Р.І.

Поліський національний університет

Zabludskyi Roman

Polissia National University

<https://orcid.org/0009-0006-0956-6643>

СУЧАСНИЙ СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІТ-СФЕРИ УКРАЇНИ

У даній статті проведено дослідження сучасного стану та основних тенденцій розвитку вітчизняної ІТ-сфери в умовах цифрової трансформації та воєнного стану. Проаналізовано динаміку експорту комп'ютерних послуг, його роль у структурі зовнішньої торгівлі послугами та географічну спрямованість. Було приділено увагу аналізу зміни організаційної структури галузі на основі таких показників як кількість активних підприємств та фізичних осіб-підприємців за основними видами економічної діяльності. Було визначено, що після економічного зростання слідував період нестабільності, що зумовлений воєнними ризиками, скороченнями міжнародних замовлень, зміною ринку праці та трансформацією глобального технологічного середовища. Водночас отримані результати аналізу свідчать про здатність ІТ-сфери адаптуватися до несприятливих економічних умов. Визначено перспективні напрями подальшого розвитку галузі, пов'язані із диверсифікацією зовнішніх ринків та технологічним розвитком.

Ключові слова: ІТ-сфера, ІТ-підприємства, національна економіка, експорт комп'ютерних послуг, цифрові технології.

THE CURRENT STATE AND DEVELOPMENT TRENDS OF THE IT SECTOR IN UKRAINE

The article examines the current state and key development trends of the Ukrainian IT sector under the conditions of digital transformation and martial law. Attention is paid to the dynamics of computer services exports, their role in the structure of Ukraine's foreign trade in services, and the geographical orientation of export flows. The study also analyses changes in the organizational structure of the sector based on the number of active enterprises and individual entrepreneurs operating within the main types of economic activity related to information technologies. Statistical, comparative, graphical, and tabular methods were used to identify the principal structural shifts and to assess the nature of changes that have occurred in recent years.

The results show that the period of intensive growth was followed by a stage of instability caused by a combination of military and technological factors. Among the most significant constraints are security risks, a reduction in new international orders, increased caution among foreign clients, migration and mobilization-related challenges, changes in employment patterns, and the transformation of the global technological environment. At the same time, the analysis confirms that the Ukrainian IT sector retains a considerable capacity for adaptation. This is supported by the continued importance of computer services in the country's service exports, the persistence of a substantial entrepreneurial base, and the ability of companies and professionals to maintain business activity through remote work, relocation, and flexible forms of cooperation.

The study emphasizes that the future development of the sector will depend not only on the recovery of external demand but also on qualitative structural transformation. The most promising directions include diversification of foreign markets, expansion of product-based and mixed business models, development of strategic partnerships, and deeper technological specialization. Importance is expected to be attached to artificial intelligence, cybersecurity and digital platforms. The further strengthening of the Ukrainian IT sector will therefore depend on its ability to reduce dependence on individual markets and clients, preserve human capital, adapt business models to changing conditions, and increase the share of innovative solutions with higher added value.

Keywords: IT sector, IT enterprises, national economy, computer services exports, digital technologies.

JEL classification: L86, O14, F14.

Постановка проблеми. Галузь інформаційних технологій сформувалася як один із системоутворюючих секторів національної економіки. Вона є однією з провідних статей експорту держави, забезпечує суттєву

частку валютних надходжень, формує високооплачувані робочі місця для сотень тисяч фахівців, є вагомим платником податків та виступає як один з драйверів цифрової трансформації держави та бізнесу.

Попри вагому роль ІТ-сфери в національній економіці, динаміка її розвитку характеризується суттєвою нестабільністю, що зумовлена низкою глобальних та локальних чинників: скорочення бюджетів замовників, посилення конкуренції з боку інших країн, технологічна трансформація галузі під впливом генеративного штучного інтелекту, зміна структури зайнятості, безпекові та кадрові обмеження, спричинені військовими діями. За поточних умов актуалізується потреба комплексного наукового дослідження сучасного стану ІТ-сфери України та тенденцій її розвитку. Науковий аналіз цих процесів дасть змогу з'ясувати характер змін та подальші перспективи галузі як одного з локомотивів національної економіки. Результати такої роботи можуть мати практичну цінність для менеджменту ІТ-організацій при розробці стратегій розвитку бізнесу, що визначає актуальність даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема функціонування ІТ-сфери України активно досліджується багатьма вітчизняними науковцями. Так, О. Лісік та М. Моряк провели ґрунтовний аналіз стану ІТ-сектору, з врахуванням географічних та військово-політичних особливостей, дослідили динаміку його розвитку та міжнародний досвід стратегій розвитку галузі. На основі аналізу обґрунтували пріоритетність розвитку продуктових компаній, стартапів та R&D центрів [1].

З. Пічкурова розглянула особливості розвитку цифрової економіки України в умовах сучасних викликів. Дослідила цифрові платформи та проєкти діджиталізації, впроваджені в умовах воєнного стану, і значення цифрових технологій для оборонної сфери, бізнесу та повоєнного відновлення [2].

Г. Лучко проаналізувала ключові тенденції та проблеми розвитку вітчизняного ІТ-сектору. Провела ідентифікацію чинників глобального та національного масштабу, включаючи військові дії, що впливають на функціонування та запропонувала напрями активізації подальшого розвитку ІТ-сектору [3].

І. Шевчук, А. Шевчук та З. Стасенко дослідили ІТ-сферу як на національному, так і на регіональних вимірах. Обґрунтували розробку стратегій регіонального розвитку та удосконалення нормативно-правової бази інформаційно-технологічного забезпечення галузі регіонів [4].

Л. Лінгур провела прогнозування розвитку продуктового сегменту ІТ-ринку України. Визначила ключові проблеми, що стримують його зростання, зокрема недорозвиненість інвестиційної екосистеми, висока конкуренція на глобальному ринку та економічна нестабільність [5].

Теоретико-методологічні засади менеджменту ІТ-бізнесу в контексті соціальної відповідальності в умовах війни обґрунтовано у працях О. Заярнюка, О. Сторожук та О. Сокуренько. Вони виокремили його основні аспекти, такі як забезпечення кібербезпеки, підтримка оборонних потреб держави та популяризація досягнень вітчизняного ІТ-сектору на міжнародній арені [6].

Сучасний стан ринку праці ІТ-ринку став предметом дослідження В. Хворостяного, який виявив суттєві

зміни у структурі вакансій і зайнятості та негативну динаміку оплати праці [7]. Тенденції та перспективи розвитку ІТ-сектору України на тлі світових векторів прогресу розглянуто у праці О. Тура, В. Шабуніної та В. Саранчі [8]. Маркетингові стратегії суб'єктів ринку ІТ-послуг досліджено Н. Косар та Н. Кузьо, які встановили, що вітчизняні ІТ-компанії, адаптуючись до складних умов діяльності, активно застосовують всі можливі стратегії зростання – від пошуку нових ринків до формування стратегічних партнерств та переорієнтації на окремі ринкові ніші [9].

Вагому емпіричну базу наукових досліджень доповнюють аналітичні матеріали порталу DOU [10], які містять комплексні статистичні оцінки стану індустрії. Офіційною статистичною базою для аналізу кількісних параметрів розвитку галузі слугують дані Національного банку України щодо зовнішньої торгівлі послугами [11] та Державної служби статистики України щодо кількості активних підприємств та фізичних осіб-підприємців [12]. Проведені опитування асоціацією ІТ Ukraine дали кількісні показники стану ІТ-ринку та демонструють існуючі ризики в галузі [14].

Наявні дослідження в даному напрямі охоплюють широкий спектр проблем розвитку вітчизняної ІТ-галузі – від функціонування у воєнних умовах до управлінських аспектів. Водночас недостатньо дослідженою залишається проблема визначення сучасних тенденцій та чинників подальшого розвитку ІТ-сфери, враховуючи динаміку зовнішньоекономічної діяльності та організаційної структури. Це також вимагає поглибленого дослідження перспективних напрямів підвищення конкурентоспроможності галузі з урахуванням умов її функціонування.

Мета статті – проведення аналізу сучасного стану ІТ-сфери України, ідентифікація ключових тенденцій, чинників розвитку та обґрунтування перспективних напрямів підвищення конкурентоспроможності галузі.

Для досягнення поставленої мети передбачено вирішення наступних завдань: дослідити динаміку експорту комп'ютерних послуг; дослідити динаміку та структурні зміни кількості діючих підприємств і фізичних осіб-підприємців ІТ-сфери; систематизувати основні тенденції розвитку сфери; оцінити перспективи подальшого розвитку вітчизняної галузі ІТ.

Методи дослідження. Для досягнення визначеної мети та вирішення поставлених завдань був використаний ряд загальнонаукових та спеціальних методів. Статистичний метод було використано під час дослідження динаміки експорту комп'ютерних послуг, кількості діючих підприємств та фізичних осіб-підприємців. Порівняльний метод застосовано для зіставлення показників діяльності підприємств ІТ-сфери за окремими часовими періодами при дослідженні динаміки загального експорту послуг та експорту комп'ютерних послуг, а також при виявленні відмінностей у розвитку окремих видів діяльності ІТ-сфери за КВЕД. Графічний та табличний методи використано для систематизованого представлення статистичних даних та наочного відображення динамічних змін показників діяльності ІТ-сфери. Метод наукового узагальнення

застосовано для інтерпретації результатів дослідження, визначення ключових тенденцій і чинників розвитку ІТ-галузі та обґрунтування перспективних напрямів підвищення її конкурентоспроможності.

Виклад основних результатів дослідження. Сучасний стан сфери інформаційних технологій України визначається рядом економічних, технологічних та воєнних чинників, роль яких суттєво змінилася протягом досліджуваного періоду. Незважаючи на скорочення окремих сегментів підприємницької активності та уповільнення темпів зростання, ІТ-сфера зберігає вагоме значення в структурі економіки держави, насамперед завдяки експорту комп'ютерних послуг. Водночас для об'єктивного оцінювання стану галузі недостатньо лише даних про обсяги та структуру експорту, необхідно також провести аналіз таких статистичних даних, як кількість діючих підприємств та фізичних осіб-підприємців.

Динаміка експорту комп'ютерних послуг є одним з ключових показників, які описують поточний стан

галузі. Даний показник дає безпосередню характеристику затребуваності результатів діяльності вітчизняних ІТ-компаній на міжнародних ринках, здатність залучати іноземних партнерів та генерувати валютні надходження в державу. Для визначення детальної картини місця ІТ-сфери в зовнішньоекономічній діяльності доцільно провести аналіз не лише абсолютного показника експорту комп'ютерних послуг, а також його частку в загальному експорті послуг та географічне районування.

Для проведення аналізу використано загальнодоступні статистичні дані зовнішнього сектору, які надаються Національним банком України в період з 2020 по 2025 роки включно. Одержані результати демонструють відсутність стійкої динаміки експорту комп'ютерних послуг, що характеризується падінням показників після періоду інтенсивного зростання (рис. 1). Такі результати могли сформуватися під впливом загальної економічної ситуації, технологічних тенденцій, а також військовими діями.

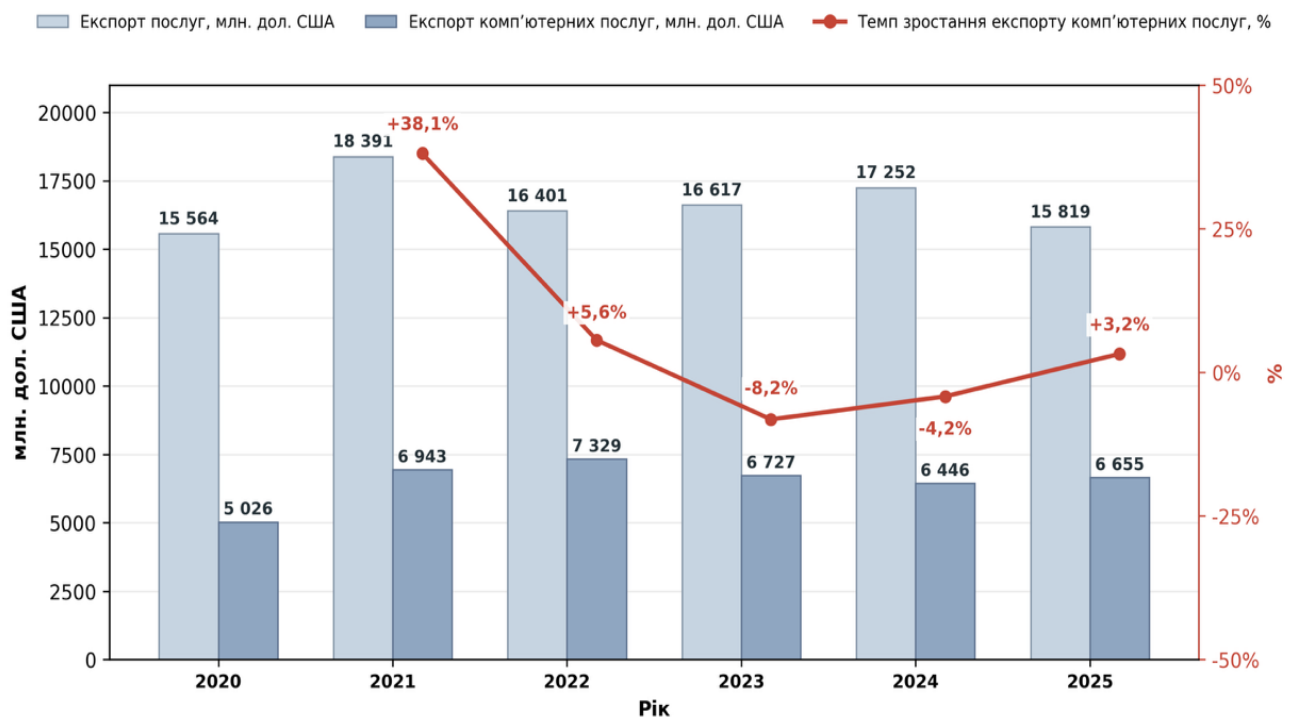

Рис. 1. Загальний експорт послуг та окремо комп'ютерних послуг України у 2020-2025 рр. та темпи їх зростання до попереднього року.

Джерело: сформовано на основі [10; 11].

Найбільш інтенсивною динаміка зовнішньоекономічної діяльності була у 2020-2022 рр. Експорт комп'ютерних послуг за цей час зріс з 5,026 млрд дол. США до 7,329 млрд дол. США. Річний приріст показників становив +38,1% у 2021 році, в порівнянні з попереднім роком, та відповідно +5,6% – у 2022 році. Така ситуація характеризується низкою чинників, такими як висока пристосованість ІТ-бізнесу до дистанційної організації роботи та можливість надання цифрових послуг незалежно від фізичного розташування працівників і замовників [2].

Попри початок повномасштабних військових дій в

2022 році динаміка зберегла позитивний приріст і становила максимальне значення за досліджуваний період. Водночас загальний експорт послуг скоротився майже на 11% – з 18,391 до 16,401 млрд дол. США. Внаслідок цього частка експорту комп'ютерних послуг зросла до 44,7%, що становить майже половину від загального експорту послуг за аналогічний період (рис. 2). Попри це, уповільнення річного приросту в порівнянні з минулим роком свідчить, що збереження позитивної динаміки не усунуло негативного впливу воєнних ризиків на подальший розвиток ІТ-сфери.

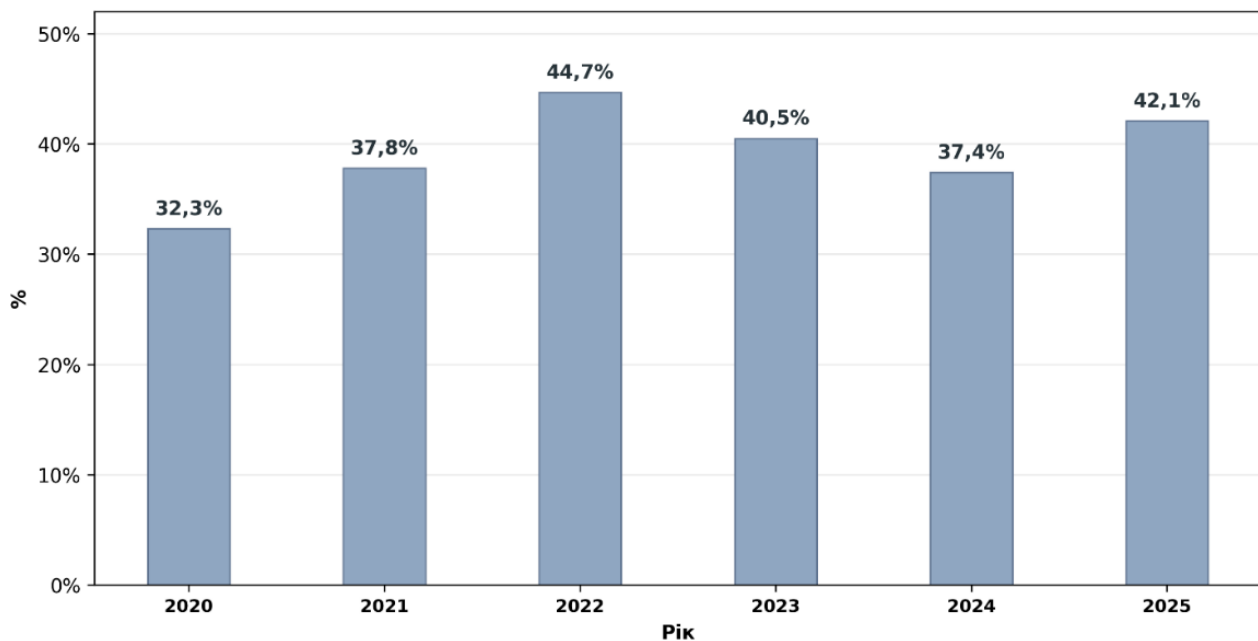

Рис. 2. Частка експорту комп'ютерних послуг у загальному експорті послуг України у 2020-2025 рр.

Джерело: сформовано на основі [11].

Значна орієнтація українського ІТ-сектору на іноземних замовників одночасно формує його конкурентну перевагу та посилює залежність від зовнішньої кон'юнктури. Збереження експортних результатів визначається не лише технічною спроможністю компаній виконувати проєкти, а й готовністю закордонних клієнтів продовжувати співпрацю за наявності воєнних та операційних ризиків. Тому високі показники 2022 р. доцільно інтерпретувати як результат накопиченого експортного потенціалу й оперативної адаптації бізнесу, а не як продовження довоєнної моделі інтенсивного зростання [3, с. 151].

Після досягнення пікового значення у 2022 р. ІТ-сфера перейшла до етапу спаду, оскільки попередня стійкість уже не компенсувала накопичені ризики. Високі результати 2022 р. значною мірою підтримувалися контрактами, укладеними до повномасштабної війни, тоді як залучення нових замовлень у 2023-2024 рр. ускладнили обережність іноземних клієнтів, скорочення технологічних бюджетів, зменшення кількості глобальних проєктів, релокація фахівців, мобілізаційні ризики та перебої в енергопостачанні. Тому скорочення експорту комп'ютерних послуг на 12,0% порівняно з максимумом 2022 р. свідчило не про короткочасне коливання, а про погіршення умов формування нового портфеля міжнародних замовлень [3, с. 149-150].

Показово, що у період 2023-2024 рр. скорочення експорту комп'ютерних послуг відбувалося на тлі зростання загального експорту послуг: у 2023 р. показники становили -8,2% та +1,3%, у 2024 р. – відповідно -4,2% та +3,8%. Така розбіжність дає підстави припустити, що спад динаміки ІТ-експорту був пов'язаний не лише із загальноекономічними умовами, а й із специфічними для галузі зовнішніми, воєнними та кадровими обмеженнями.

Масштаб даних змін підтверджується результатами галузевих досліджень. Серед викликів, з якими стикаються ІТ-компанії в умовах війни, 71,5% респондентів зазначили обмеження виїзду фахівців за кордон, 68,6% – міграцію працівників та їхніх сімей, 67,2% – призов ІТ-фахівців, 63,5% – проблеми у роботі з клієнтами та 54,0% – труднощі, що пов'язані з релокацією [14]. Наведені показники кількісно демонструють масштаб ризиків, які могли ускладнювати підтримку стабільної експортної динаміки.

Зниження частки комп'ютерних послуг до 37,4% у 2024 р. було зумовлене одночасно спадом ІТ-експорту та частковим відновленням інших видів послуг, тому цей показник не можна оцінювати ізольовано. Помірне зростання у 2025 р. свідчить про початок стабілізації та адаптацію компаній до тривалих воєнних умов. Водночас воно ще не означає повного відновлення, оскільки обсяг експорту залишався нижчим за рівень 2022 р., а зростання його частки частково пояснювалося скороченням загального експорту послуг. Подальше зміцнення позицій сфери буде залежати від диверсифікації ринків, розвитку продуктових і змішаних моделей та зниження залежності від окремих іноземних замовників [9, с. 180].

Географічна структура експорту комп'ютерних послуг підтверджує його глобальну спрямованість, але водночас вказує на залежність від обмеженого кола основних ринків (табл. 1). Згідно з даними за 2025 р. найбільшим імпортером українських комп'ютерних послуг залишалися Сполучені Штати Америки, на які припадало 2,392 млрд дол. США, або 35,9% загального обсягу. Друге місце відповідно посідала Мальта з часткою 8,7%, третє – Велика Британія з 8,4%, четверте – Кіпр із 7,2%.

Таблиця 1

Основні країни-імпортери комп'ютерних послуг України у 2025 р.

Країна	Експорт, млн дол. США	Загальна частка в експорті, %
США	2 392,4	35,9
Мальта	578,0	8,7
Велика Британія	556,7	8,4
Кіпр	480,1	7,2
Ізраїль	263,6	4,0
Швейцарія	248,4	3,7
Німеччина	236,6	3,6
Естонія	216,5	3,3
Польща	190,1	2,9
ОАЕ	168,9	2,5

Джерело: сформовано на основі [11].

Згідно зі статистичними даними, переважаюча частка експорту комп'ютерних послуг в США підтверджує інтегрованість української IT-сфери до найбільшого світового ринку технологій. З іншого боку, концентрація понад третини експорту в одному географічному напрямі формує залежність від економічної кон'юнктури, інвестиційної активності та корпоративних рішень американських замовників. Водночас присутність серед основних партнерів країн Європи, Ізраїлю та Об'єднаних Арабських Еміратів свідчить про розширення географії експорту.

Розглянуті зміни у структурі зовнішньої торгівлі свідчать про трансформацію комп'ютерних послуг на одну з основних складових національного експорту послуг. Їхнє значення визначається не тільки абсолютним обсягом валютних надходжень, а й здатністю частково компенсувати скорочення традиційних видів експорту в умовах війни. Водночас спад у 2023-2024 рр. показав, що накопичена стійкість не усуває залежності IT-сфери від зовнішнього попиту, структури міжнародних контрактів і довіри замовників. Помірне відновлення у 2025 р. створює передумови для стабілізації, однак подальше зміцнення експортних позицій потребує диверсифікації ринків, розширення продуктових і змішаних бізнес-моделей, поглиблення технологічної спеціалізації та розвитку інноваційних цифрових рішень.

Дослідження масштабу вітчизняної IT-сфери вимагає проведення аналізу кількості діючих підприємств. На відміну від експорту, який характеризує результативність взаємодії із зовнішніми замовниками, дані про кількість підприємств відображають збереження юридичних та організаційних структур, у межах яких створюються програмні продукти, надаються IT-послуги й забезпечується функціонування цифрової інфраструктури. Особливого значення цей показник набуває в умовах війни, коли діяльність компаній супроводжується релокацією, перерозподілом персоналу, зміною місця реєстрації та переглядом бізнес-моделей [1].

Перш ніж проводити безпосередній аналіз даних постає необхідність обрати критерії, які визначатимуть IT-організації. Основним критерієм ідентифікації IT-підприємств обрано класифікацію видів економічної

діяльності (надалі – КВЕД) [13]. Після проведення аналізу, було сформовано список, що охоплює ключове ядро IT-сфери:

- 58.21 – видання комп'ютерних ігор;
- 58.29 – видання іншого програмного забезпечення;
- 62.01 – комп'ютерне програмування;
- 62.02 – консультування з питань інформатизації;
- 62.03 – діяльність із керування комп'ютерним устаткуванням;
- 62.09 – інша діяльність у сфері інформаційних технологій і комп'ютерних систем;
- 63.11 – оброблення даних, розміщення інформації на веб-вузлах і пов'язана з ними діяльність;
- 63.12 – веб-портали;
- 63.99 – надання інших інформаційних послуг, н.в.і.у.

Дослідження даних з Державної служби статистики дали змогу оцінити динаміку організаційної бази IT-сфери та визначити зміни в її галузевій структурі (табл. 2).

Упродовж досліджуваного періоду організаційний розвиток IT-сфери змінився від довоєнного розширення до нестійкої адаптації. У 2024 р. кількість підприємств була на 13,5% меншою, ніж у 2020 р., та на 16,8% меншою за максимальний показник 2021 р. Водночас таке скорочення не можна повністю ототожнювати із закриттям компаній. Серед чинників, що могли вплинути на подібну динаміку, можна виокремити мобілізацію працівників, обмеження їхньої мобільності, проблеми у взаємодії з клієнтами та витрати на забезпечення енергетичної й інформаційної автономності [1]. Наслідки зазначених процесів проявляються не лише у зміні кількості активних підприємств, а й у територіальному перерозподілі підприємницької активності в середині країни. Окремим наслідком адаптації до воєнних дій стала територіальна перебудова IT-сфери: релокація підприємств і фахівців змінила регіональну концентрацію IT-бізнесу та може посилювати міжрегіональні соціально-економічні диспропорції [4, с. 62].

Таблиця 2

Кількість діючих підприємств ІТ-сфери України за КВЕД за період 2020-2024 рр. (од.)

Види діяльності за КВЕД	Роки					Зміна показника 2024 р. до 2020 р., %
	2020	2021	2022	2023	2024	
58.21 «Видання комп'ютерних ігор»	63	78	49	60	51	-19,0
58.29 «Видання іншого програмного забезпечення»	334	356	259	299	284	-15,0
62.01 «Комп'ютерне програмування»	4 393	4 753	3 621	4 452	4 107	-6,5
62.02 «Консультавання з питань інформатизації»	1 443	1 434	997	1 211	1 126	-22,0
62.03 «Діяльність із керування комп'ютерним устаткуванням»	121	129	101	117	125	+3,3
62.09 «Інша діяльність у сфері інформаційних технологій і комп'ютерних систем»	542	486	335	389	368	-32,1
63.11 «Оброблення даних, розміщення інформації на веб-вузлах і пов'язана з ними діяльність»	1 342	1 383	1 060	1 262	1 196	-10,9
63.12 «Веб-портали»	195	203	134	159	165	-15,4
63.99 «Надання інших інформаційних послуг, н.в.і.у»	1 101	1 093	746	922	827	-24,9
Усього	9 534	9 915	7 302	8 871	8 249	-13,5

Джерело: сформовано на основі [12; 13].

Попри скорочення загальної кількості підприємств, основний профіль ІТ-сфери суттєво не змінився. Частка підприємств за КВЕД 62.01 «Комп'ютерне програмування» зросла з 46,1% у 2020 р. до 49,8% у 2024 р. Кількість підприємств, що здійснюють консультавання з питань інформатизації, скоротилася з 15,1% до 13,7%. Водночас частка підприємств, що займаються обробленням даних, за досліджуваний період практично не змінилася – 14,1% та 14,5% відповідно у 2020 р. та 2024 р. Сукупна частка цих трьох програмно-сервісних напрямів зросла з 75,3% до 77,9%, що може свідчити про подальшу концентрацію організаційної структури галузі навколо зазначених видів діяльності.

Подальші перспективи в структурі ІТ-підприємств пов'язані не стільки зі швидким відновленням кількості компаній, скільки з їх спеціалізацією, консолідацією та диверсифікацією джерел доходу. Найбільший потенціал мають продуктові й змішані моделі, рішення на основі штучного інтелекту, хмарних технологій, оброблення даних, кібербезпеки та цифрових платформ. Розвиток власних продуктів, партнерств і присутності на зовнішніх ринках може підвищити стійкість підприємств і зменшити залежність від окремих аутсорсингових контрактів [9, с. 180-181]. Водночас зміна бізнес-моделей потребує відповідних умов для фінансування та масштабування нових технологічних рішень. Розвиток продуктового сегмента ІТ-ринку стримується недостатньою розвиненістю інвестиційної екосистеми, економічною нестабільністю та високою конкуренцією на глобальному ринку [5].

Оцінювання організаційної структури ІТ-сфери лише за кількістю підприємств є недостатнім, оскільки значна частина професійної діяльності в ній

здійснюється фізичними особами-підприємцями (надалі – ФОП). Дана форма підприємницької діяльності відповідає проєктному характеру роботи, поширенню дистанційної зайнятості та контрактній взаємодії між фахівцями й компаніями. Динаміка ІТ ФОП дає змогу повніше оцінити кадрово-підприємницьку базу сфери та пояснити, як експортна активність могла зберігатися за одночасного скорочення кількості юридичних осіб (табл. 3).

Упродовж досліджуваного періоду загальна кількість діючих ФОП в ІТ-сфері зросла, однак її динаміка поступово змінювалася від активного розширення та стабілізації до скорочення в 2024 році. Початкове зростання могло бути пов'язане з прискоренням цифровізації, збільшенням зовнішнього попиту на комп'ютерні послуги, поширенням дистанційної роботи та зручністю використання спрощеної форми підприємницької діяльності. Для ІТ-сфери ФОП-модель стала важливим способом гнучкого залучення спеціалістів до проєктів без суттєвого розширення постійного штату компаній.

Збереження позитивної динаміки після початку повномасштабної війни, ймовірно, було пов'язане з адаптивністю дистанційної моделі роботи, можливістю продовжувати виконання міжнародних контрактів після релокації та відносно низькою залежністю ІТ-діяльності від фізичної виробничої інфраструктури. Водночас поступове уповільнення приросту відображало накопичення внутрішніх і зовнішніх ризиків, таких як обережність іноземних замовників, скорочення кількості нових проєктів, міграцію фахівців, мобілізаційні обмеження та посилення конкуренції на ринку праці.

Таблиця 3

Кількість діючих фізичних осіб-підприємців ІТ-сфери України за КВЕД за період 2020-2024 рр., осіб

Види діяльності за КВЕД	Роки					Зміна показника 2024 р. до 2020 р., %
	2020	2021	2022	2023	2024	
58.21 «Видання комп'ютерних ігор»	905	1 015	1 045	1 037	913	+0,9
58.29 «Видання іншого програмного забезпечення»	3 376	3 746	3 715	3 679	3 333	-1,3
62.01 «Комп'ютерне програмування»	135 059	169 817	181 037	179 807	166 009	+22,9
62.02 «Консультації з питань інформатизації»	28 618	33 645	35 092	35 584	34 043	+19,0
62.03 «Діяльність із керування комп'ютерним устаткуванням»	1 173	1 326	1 392	1 508	1 464	+24,8
62.09 «Інша діяльність у сфері інформаційних технологій і комп'ютерних систем»	4 973	5 856	6 447	7 184	7 312	+47,0
63.11 «Оброблення даних, розміщення інформації на веб-вузлах і пов'язана з ними діяльність»	23 996	29 845	32 173	33 812	32 775	+36,6
63.12 «Веб-портали»	885	1 091	1 242	1 477	1 447	+63,5
63.99 «Надання інших інформаційних послуг, н.в.і.у»	10 811	12 925	13 934	19 975	25 070	+131,9
Усього	209 796	259 266	276 077	284 063	272 366	+29,8

Джерело: сформовано на основі [12; 13].

Скорочення кількості ФОП за 2024 р. може свідчити про певне коригування організаційної моделі сфери. Це можна пояснити тим, що частина спеціалістів могла припинити діяльність через відсутність проєктів, релокацію за кордон або зміну основного виду економічної діяльності. Також на це міг вплинути перехід ІТ-ринку від переважання попиту на спеціалістів до посилення позицій роботодавців, що супроводжувалося скороченням вакансій та складнішим залученням нових клієнтів [7].

Виявлені зміни свідчать про нерівномірну трансформацію структури ІТ-сфери: скорочення кількості підприємств відбувається на тлі одночасного зростання сегменту ФОП, тоді як провідні позиції зберігають програмно-сервісні напрями діяльності, зокрема комп'ютерне програмування та консультування з питань інформатизації та оброблення даних. Організаційні зміни відбуваються на тлі нестійкої динаміки зовнішньоекономічної діяльності, для якої після періоду інтенсивного зростання характерними стали спад та ознаки поступового відновлення. Сукупність зазначених процесів дає підстави охарактеризувати сучасний стан ІТ-сфери як перехід від переважно кількісного розширення до нестійкої адаптаційної динаміки. При цьому збереження значної частки комп'ютерних послуг у структурі експорту поєднується із залежністю від зовнішнього попиту та необхідністю подальшої адаптації до змін зовнішнього середовища.

Виявлені тенденції формуються під впливом сукупності зовнішніх і внутрішніх чинників. До найбільш суттєвих зовнішніх чинників належать воєнні ризики, обережність іноземних замовників та посилення конкуренції на світовому ІТ-ринку. Внутрішні чинники пов'язані з міграцією та мобілізацією фахівців, необхідністю забезпечення безперервності діяльності та адаптацією організаційних моделей до тривалих умов

нестабільності. Водночас здатність ІТ-бізнесу до дистанційної роботи, гнучкого залучення спеціалістів і швидкого пристосування управлінських практик залишається одним із чинників його стійкості. У цьому контексті важливого значення набувають професійний розвиток персоналу, гнучкість організації праці та інтеграція принципів соціальної відповідальності у бізнес-стратегію ІТ-компаній [6].

На основі визначених тенденцій і чинників розвитку можна обґрунтувати перспективні напрями підвищення конкурентоспроможності ІТ-сфери України. Виявлена залежність від зовнішнього попиту та окремих ринків визначає необхідність диверсифікації географії діяльності, виходу на нові ринкові сегменти та розвитку стратегічних партнерств. Поряд із цим перспективним напрямом є подальша трансформація бізнес-моделей через поєднання сервісної спеціалізації з розвитком власних продуктів і платформних рішень. Такий підхід може сприяти розширенню джерел доходу, зменшенню залежності від окремих аутсорсингових контрактів і формуванню більш стійких конкурентних позицій на міжнародному ринку.

Сформована програмно-сервісна база створює передумови для розвитку технологічних рішень у сфері штучного інтелекту, хмарних технологій, кібербезпеки, оброблення даних, автоматизації бізнес-процесів і цифрових платформ [8, с. 26]. Перспективним є також використання технологій для цифрової трансформації, military-tech, енергетики та повоєнного відновлення. Розвиток цих напрямів може сприяти не лише зміцненню експортних позицій, а й розширенню сфер застосування вітчизняних технологічних рішень у національній економіці.

Водночас важливою складовою підвищення конкурентоспроможності галузі є зміцнення внутрішньої адаптивності ІТ-організацій. Кадрові та організаційні

ризика зумовлюють необхідність професійного розвитку персоналу, збереження гнучких форм організації праці та вдосконалення управлінських механізмів. В умовах тривалої нестабільності такі заходи сприяють підтриманню безперервної діяльності та здатності компаній адаптуватися до змін зовнішнього середовища.

Висновки. Проведене дослідження продемонструвало, що вітчизняна ІТ-сфера зберігає важливе значення для зовнішньоекономічної діяльності держави, однак її динаміка набула нестійкого характеру. Після періоду інтенсивного зростання експорт комп'ютерних послуг перейшов до скорочення та подальшої стабілізації. Водночас значна частка комп'ютерних послуг в структурі експорту свідчить про збереження експортного потенціалу ІТ-галузі та її здатність підтримувати міжнародну діяльність в умовах воєнних та економічних ризиків.

Організаційний розвиток галузі характеризується скороченням кількості підприємств за одночасного збереження значної кількості ФОП. Провідну роль продовжують відігравати такі напрями, як комп'ютерне програмування, консультування з питань інформатизації та оброблення даних, що підтверджує збереження програмно-сервісної спеціалізації. Виявлені зміни формуються під впливом зовнішнього попиту, воєнних та кадрових ризиків, а також здатності ІТ-організацій адаптувати форми роботи та внутрішні механізми управління до нестабільного середовища.

На основі виявлених тенденцій і чинників розвитку

обгрунтовано перспективні напрями підвищення конкурентоспроможності ІТ-сфери України. Зменшення залежності від окремих зовнішніх ринків потребує подальшої диверсифікації діяльності та розширення міжнародної присутності. Водночас збереження програмно-сервісної основи галузі створює передумови для розвитку продуктових та змішаних бізнес-моделей та поглиблення технологічної спеціалізації. Підвищення конкурентоспроможності також залежить від здатності ІТ-організацій зберігати кадровий потенціал та підвищувати внутрішню адаптивність. Поєднання ринкової, технологічної та організаційної трансформації може забезпечити зміцнення конкурентних позицій галузі та підвищення її стійкості до внутрішніх викликів.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з подальшим поглибленням аналізу взаємозв'язків між експортною результативністю та організаційною структурою ІТ-сфери. Окремої уваги потребують трансформації бізнес-моделей, регіональні наслідки релокації, вплив кадрових, воєнних та інвестиційних ризиків на стійкість і конкурентоспроможність ІТ-сфери.

Декларація про використання ШІ. При підготовці статті було використано інструменти штучного інтелекту ChatGPT (OpenAI, версія GPT-5.6, 2026). Використання ШІ обмежувалося перевіркою граматики та перекладу анотації на англійську мову, формуванням списку джерел References згідно стандарту APA. Автор несе повну відповідальність за науковий зміст, достовірність даних, результати дослідження та сформувані висновки.

Список використаних джерел:

1. Лісік О. А., Моряк Т. П. Аналіз стану ІТ-сектору України в умовах повномасштабної війни. Економіка та суспільство. 2023. Вип. 55. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-67>.
2. Пічкурова З. В. Розвиток цифрової економіки України в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство. 2023. Вип. 58. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-73>.
3. Лучко Г. Й. Тенденції розвитку ІТ-сектора в Україні. Бізнес Інформ. 2024. № 3. С. 145-152. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-3-145-152>.
4. Шевчук І. Б., Шевчук А. В., Стасенко З. В. ІТ-сфера в умовах війни: основні тенденції та вплив на розвиток економіки регіону. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки». 2023. Вип. 4 (110). С. 61-68. DOI: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2023-4-9>.
5. Лінгур Л. М. Прогнозування розвитку продуктового ІТ-ринку в Україні. Економіка та суспільство. 2025. Вип. 71. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-138>.
6. Заярнюк О. В., Сторожук О. В., Сокурєнко О. Ю. Організація ІТ-бізнесу: особливості менеджменту у контексті соціальної відповідальності в умовах війни. Економіка та суспільство. 2024. Вип. 64. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-27>.
7. Хворостяний В. С. Дослідження сучасного стану ринку праці та змін в структурі зайнятості працівників ІТ-галузі економіки України. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. 2024. № 13. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-13-03-07>.
8. Тур О. М., Шабуніна В. В., Саранча В. І. ІТ-ринок України: аналіз сучасних тенденцій і перспектив розвитку на тлі світових напрямів трансформації. Вісник Харківської державної академії культури. 2025. № 68. С. 20-30. DOI: <https://doi.org/10.31516/2410-5333.068.02>.
9. Косар Н. С., Кузьо Н. Є. Ринок ІТ-послуг України: маркетингові стратегії суб'єктів. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку. 2025. № 2 (14). С. 175-183. DOI: <https://doi.org/10.23939/smeu2025.02.175>.
10. Куди український ІТ-сектор експортував найбільше у 2025 році і які очікування галузі на 2026 рік. DOU. 2026. URL: <https://dou.ua/lenta/news/it-export-grows-in-2025/> (дата звернення: 14.06.2026).
11. Статистика зовнішнього сектору України. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external> (дата звернення: 07.06.2026).
12. Державна служба статистики України. URL: <https://stat.gov.ua/uk> (дата звернення: 07.06.2026).

13. Класифікація видів економічної діяльності (КВЕД-2010) : ДК 009:2010. Державна служба статистики України. URL: https://kved.ukrstat.gov.ua/KVED2010/kv10_i.html (дата звернення: 22.07.2026).
14. IT Ukraine Association. Do IT like Ukraine 2022. 2022. URL: <https://itukraine.org.ua/files/reports/2022/DoITLikeUkraine2022.pdf> (дата звернення: 19.08.2026).

References:

1. Lisik, O., & Moriak, T. (2023). Analiz stanu IT-sektoru Ukrainy v umovakh povnomasshtabnoi viiny [Analysis of the state of Ukraine's IT sector in the context of a full-scale war]. *Ekonomika ta suspilstvo*, (55). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-67> [in Ukrainian].
2. Pichkurova, Z. (2023). Rozvytok tsyfrovoy ekonomiky Ukrainy v umovakh voiennoho stanu [Development of Ukraine's digital economy under martial law]. *Ekonomika ta suspilstvo*, (58). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-73> [in Ukrainian].
3. Luchko, H. Y. (2024). Tendentsii rozvytku IT-sektora v Ukraini [Trends in the Development of the IT Sector in Ukraine]. *Biznes Inform*, (3), 145-152. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-3-145-152> [in Ukrainian].
4. Shevchuk, I. B., Shevchuk, A. V., & Stasenko, Z. V. (2023). IT-sfera v umovakh viiny: Osnovni tendentsii ta vplyv na rozvytok ekonomiky rehionu [IT sphere in the conditions of war: main trends and impact on the development of the region's economy]. *Naukovyi visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli. Seriiia «Ekonomichni nauky»*, (4(110)), 61-68. <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2023-4-9> [in Ukrainian].
5. Linhur, L. M. (2025). Prohnozuvannya rozvytku produktovoho IT-rynku v Ukraini [Forecasting the development of the IT product market in Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, (71). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-138> [in Ukrainian].
6. Zaiarniuk, O. V., Storozhuk, O. V., & Sokurenko, O. Yu. (2024). Orhanizatsiia IT-biznesu: Osoblyvosti menedzhmentu u konteksti sotsialnoi vidpovidalnosti v umovakh viiny [IT business organization: features of management in the context of social responsibility in war conditions]. *Ekonomika ta suspilstvo*, (64). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-27> [in Ukrainian].
7. Khvorostianyi, V. S. (2024). Doslidzhennia suchasnoho stanu rynku pratsi ta zmin v strukturi zainiatosti pratsivnykiv IT-haluzi ekonomiky Ukrainy [Research on the Current State of the Labor Market and Changes in the Employment Structure of Employees in IT industry of Ukraine's economy]. *Problemy suchasnykh transformatsii. Seriiia: Ekonomika ta upravlinnia*, (13). <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-13-03-07> [in Ukrainian].
8. Tur, O. M., Shabunina, V. V., & Sarancha, V. I. (2025). IT-rynok Ukrainy: Analiz suchasnykh tendentsii i perspektyv rozvytku na tli svitovykh napriamiv transformatsii [IT market of Ukraine: analysis of current trends and development prospects against the background of global transformation trends]. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii kultury*, (68), 20-30. <https://doi.org/10.31516/2410-5333.068.02> [in Ukrainian].
9. Kosar, N. S., & Kuzo, N. Ye. (2025). Rynok IT-posluh Ukrainy: Marketynhovi stratehii subiektiv [Ukrainian IT Services Market: Marketing Strategies of Entities]. *Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: Etapy stanovlennia ta problemy rozvytku*, 2(14), 175-183. <https://doi.org/10.23939/smeu2025.02.175> [in Ukrainian].
10. Kudy ukrainskyi IT-sektor eksportuvav naibilshe u 2025 rotsi i yaki ochikuvannia haluzi na 2026 rik [Where the Ukrainian IT sector exported the most in 2025 and industry expectations for 2026]. (2026). DOU. <https://dou.ua/lenta/news/it-export-grows-in-2025/> [in Ukrainian].
11. National Bank of Ukraine. (n.d.). Statystyka zovnishnoho sektoru Ukrainy [External sector statistics of Ukraine] [Data set]. Retrieved June 7, 2026, from <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external> [in Ukrainian].
12. State Statistics Service of Ukraine. (n.d.). Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. Retrieved June 7, 2026, from <https://stat.gov.ua/uk> [in Ukrainian].
13. State Statistics Service of Ukraine. (n.d.). Klyasyfikatsiia vydiv ekonomichnoi diialnosti (KVED-2010): DK 009:2010 [Classification of economic activities (KVED-2010): DK 009:2010]. Retrieved July 22, 2026, from https://kved.ukrstat.gov.ua/KVED2010/kv10_i.html [in Ukrainian].
14. IT Ukraine Association. (2022). Do IT like Ukraine 2022. <https://itukraine.org.ua/files/reports/2022/DoITLikeUkraine2022.pdf> [in Ukrainian].

Дата надходження статті: 04.08.2026 р.

Дата прийняття статті до друку: 17.09.2026 р.

Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.09.2026 р.

Стаття поширюється на умовах ліцензії Creative Commons Attribution License International CC-BY.